

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نپاشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم

بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Polotical

سیاسی

لیکونکی: سایمن هوپر*
ژباړه: شاه محمود "سرتیر"
۰۷ اکتوبر ۲۰۲۴

د اسرائیلو په ډله کې پیلوټان چې نصرالله یې وواژه د جنګي جرمونو له محاکمې ویره درلوده

محافظینو د اندیننو په اړه په لاریونونو کې کلیدي رول لوبولی چې قضایي اصلاحات کولی شي د نړیوالو محکمو څخه د نظامي پرسونل د ساتنې قانوني 'اوسپنې گنبد' کمزوری کړي

د اسرائیلو په ډله کې پیلوټانو چې د بیروت هوایی برید یې ترسره کړ چې د حزب الله مشر حسن نصرالله یې وواژه مخکې یې د حکومت ضد لاریونونو کې د دې اندیننو له امله برخه اخیستې وه چې قضایي اصلاحات به نظامي پرسونل د جنګي جرمونو په تور محاکمه شي. د تېرې جمعې په ورځ پراخ هوایی برید، چې اسرائیلو ویلي وو، د حزب الله تر ځمکې لاندې مرکزونه یې په نښه کړي، د لبنان د پلازمېنې په جنوبي ښار داریه کې څلور د استوګنې ودانۍ ویجاړې کړې.

د لبنان د روغتیا وزارت په وینا، د دې میاشتې په پیل کې د اسرائیلو د هوایی بریدونو له پیل راهیسې، له ۱,۰۰۰ څخه ډیر خلک وژل شوي، په داسې حال کې چې د لبنان د لومړي وزیر نجیب میقاتي په وینا، له ۱.۲ ملیون څخه ډیر خلک - نږدې څلورمه برخه نفوس - بې ځایه شوي دي. .

د جمعې په ورځ سهار وختي د اسرانیلو جنګي الوتکو د بریدونو په یوه څنډه کې په بیروت کې نور پراخ بریدونه وکړل چې د ځینو راپورونو له مخې د حزب الله د اجرايوي شورا مشر هاشم صفي الدين د نصرالله احتمالي ځای ناستی په نښه کړ. هغه برید چې نصرالله یې وژلی، د اسرانیلو د هوايي ځواک له خوا د عملیاتو د نوي حکم په نوم یاد شوی، د ۶۹ نمبر سکواډرن له خوا ترسره شو.

وروسته د اسراییلي پوځ لخوا خپاره شوي عکسونه داسې ښکاري چې اته F-16 جنګي الوتکې د برید دمخه د سويلي اسراییل د هاتزريم هوايي ځواک په اډه کې د ځغاستي پر بنکرونو بمونو سمبالې ښيې. په نه شپيتم سکواډرن کې پیلوټانو دمخه د ۲۰۲۳ په مارچ کې د اسراییلو د حکومت پر وړاندې په لاریونونو کې کلیدي رول لوبولی و چې خبرداری یې ورکړی و چې وړاندیز شوي قضایي اصلاحات کولی شي نظامي پرسونل د جرمونو نړیوالې محکمې ته تعقیب کړي.

د سکواډرن له ۴۰ ریزرو پیلوټانو څخه اوه دېرشو بیا وویل چې دوی به د اعتراض په توګه د روزني تمرین کې برخه وانخلي د هغه څه په وړاندې چې د اسراییلو د لومړي وزیر بنیامین نتنیاھو د ښي اړخي ائتلاف انتقاد کونکي د "قضایي کودتا" په توګه تشریح کوي. لور پورو محافظینو اندیښنه څرګنده کړه چې اصلاحات، د قضایي سیستم خپلواکي او مشروعیت ته زیان رسولی شي، کیدای شي پوځي پرسونل د ICC لخوا د جنګي جرمونو تحقیق او تعقیب ته غاړه کېږدي.

د پیلوټانو وړاندیز شوي لاریون د نتنیاھو لخوا غندل شوی، چا چې وویل: "د خدمت کولو څخه انکار زموږ د وجود بنسټ ګواښي، او له همدې امله دا باید زموږ په لیکو کې ځای ونه لري." د دفاع وزیر یوف گالنت هم په پیلوټانو نیوکه وکړه، پداسې حال کې چې اسراییلي رسنیو راپور ورکړی چې د اسراییلو لوی درستیز ډګر جنرال هرزل حلوي په شخصي توګه نتنیاھو ته ويلي چې حتی د خدمت کولو څخه انکار کول د اردو "عملیاتي ظرفیت" ته زیان رسولی شي.

د سکواډرن کمانډرانو او د هوايي ځواک چارواکو سره د لیدني وروسته، محافظینو وویل چې دوی به په روزنیز تمرین کې ګډون وکړي. مور په خپلو قوماندانانو پوره باور لرو. مور به تر هغه وخته پورې چې اړتیا وي، د یهودي او دیموکراتیک اسراییلو خدمت ته دوام ورکړو، "دوی په یوه بیان کې وویل. د دوشنبې په ورځ د هاتزريم د هوايي اډې قوماندان برید جنرال امیچای لیوین وویل چې د نصرالله په وژلو کې د ګډون نیمایي پیلوټان محافظین وو.

له وطن سره مینه'

یوین وویل: "په اسراییلو کې هیڅوک باید د هیواد سره د دوی په مینه کې شک ونه کړي، د خپل ژوند قرباني کولو ته لیوالتیا، او حتی خپل ژوند د نږدې او لیرې دواړو ماموریتونو لپاره په لیکه کې واچوي - زه فکر کوم چې دا عملیات دا په ګوته کوي." لیوین وویل چې سکواډرون په غزه کې "په شدت او د پام وړ" عملیاتو ته دوام ورکوي، چیرې چې د دې اونی په پیل کې هوايي بریدونو د ښوونځي ودانۍ او د بي ځایه شویو خلکو یتیم خانې په نښه کړي، د فلسطین د روغتیا وزارت په وینا.

لیوین وویل: "د ۱۱ میاشتو لپاره، دوی د ساعت په شاوخوا کې الوتني کوي، او دوی به تر هغه وخته دوام وکړي چې جګړه روانه وي."

هغه خبرداری چې د قضایي سیستم خپلواکي زیانمنوي اصلاحات کولی شي په نړیوالو محکمو کې د نظامي پرسونل محاکمه شي د ۲۰۲۳ په فبروري کې د نیسیټ کمیټې په اوریدلو کې هم اوریدل شوي.

د اسراییلو د لوی څارنوال مرستیال گیلاد نوم د پارلمان د اساسي قانون کمیټې ته وویل چې عالي محکمې د "اوسپنی گنبد" په توګه کار کړی چې سرتیري او چارواکي د احتمالي تفتیش څخه ساتي.

د خپلو مقرراتو له مخې، د ICC صالحیت یوازې هغه قضیو ته غزیږي چې داسې انګیرل کېږي چې د یو دولت قضایي سیستم ناکام شوی یا د ادعا شوي سرغړونو په سمه توګه تحقیق کولو توان نلري.

د اسراییلي سرتیرو لپاره د اصلاحاتو د پایلو په اړه وپوښتل شو، نوم وویل "د عالي محکمې وقار او په ټوله کې د اسراییلو قضایي سیستم، مور سره د جرمونو په محکمه کې د اسراییلو او د هغې د مشرانو پر وړاندې د محاکمې د پیلولو لپاره نوښتونو سره معامله کولو کې مرسته کړې. په هاګ کې".

ورته انډیني د لاریون کونکو سازمانونو لخوا هم څرګندي شوي، کوم چې د اسراییل قضایي سیستم د "د نړیوال قانون پر وړاندې د IDF افسرانو لپاره د بلټ پروف واسکت" په توګه تشریح کړی.

وروسته له هغه چې نیسټ د جولای په ۲۰۲۳ کې د قضایي اصلاحاتو لومړۍ بیړۍ تصویب کړه، پشمول د نامتو "معقولیت" قانون په شمول چې د حکومت پریکړو د قضایي بیاکتني لپاره د محکمو واک لري کوي، لږترلږه ۱۰,۰۰۰ ریزرویسټانو په احتجاج کې د دوی د خدماتو ځنډولو اراده اعلان کړه. یوه محافظه کار، چې د نوم د نه ښودلو په شرط یې په هغه وخت کې د منځني ختیځ سترګو سره خبرې کولې وویل، "د شاوخوا ۲۵۰ جنګي پیلوټانو نشتوالی اسراییل بې کفایتۍ ته رسوي، دا ما ډاروي".

'هرڅوک خدای دی'

د استدلال قانون د جنوري په میاشت کې د اسراییل د سترې محکمې لخوا لغوه شو. د اسراییل د بشري حقونو د سازمان مشر اورلی نوي، MEE ته وویل چې د ډله ایزو مظاهرو تر شا لومړنی محرک د ډیږی خلکو هیله وه چې د اسراییلو "ساختماني ډیموکراسۍ" وساتي ترڅو د سیستم لخوا ورکړل شوي حقونو او امتیازاتو ساتنه وکړي. د هیواد د یهودیانو په اړه. خو هغې وویل، د اسراییلو محاکمو ته د ډال په توګه وړاندې کول د نړیوالو محکمو څخه د پوځیانو د ساتنې لپاره د احتجاجي غورځنګ د ملاتړ پراخولو لپاره یوه اغیزمنه لار وه.

نوی وویل: "په اسراییل کې اردو د هرچا خدای دی، نو دا متنازع نه وه چې د امکان تر حده د دې په شاوخوا کې ډیږی خلک متحد کړي". البته، په غزه کې له جګړې وروسته دا یو ریښتیني شی شو او دا د لاریونونو د مشرانو لخوا په ښکاره ډول وویل شول چې اوس ستره محکمه په حقیقت کې د اسراییلي سرتیرو د ساتنې لپاره ډال دی.

"او په هرصورت، د ورته پیلوټانو د ساتنې لپاره چې ګواښ یې کړی و چې که نننیاو قضایي اصلاحاتو ته دوام ورکړي، د دوی د نظامي امرونو له پوره کولو څخه ډډه وکړي، مګر کله چې دوی په غزه کې د ملکي وګړو بمبارۍ ته بلنه ورکړل شوه، دوه ځله یې فکر نه دی کړی. نو دا هغه ډول ډیموکراسي ده چې مور یې په اړه خبرې کوي.

اسراییل اوس مهال د ICC لخوا په غزه کې د جګړې د ترسره کولو په اړه د تحقیقاتو موضوع ده چې د فلسطین د روغتیا وزارت په وینا، له ۴۱,۰۰۰ څخه ډیر فلسطینیان وژل شوي دي. دا د عدالت په نړیواله محکمه کې د یوې جلا قضیې سره هم مخ دی چې په هغې کې د نسل وژنې تور دی - دا تور چې اسراییل ردوي.

د ICC لوی څارنوال کریم خان له محکمې وغوښتل چې د نننیاو او ګالنت او همدارنګه د حماس د مشر یحیی سنور د نیولو امر صادر کړي. خان همداراز د حماس د دوو نورو مشرانو اسماعیل هنیه او محمد ديف لپاره هم د وارنټ غوښتنه وکړه، چې دواړه وژل شوي دي.

تحقیقات

د فلسطین ادارې په ۲۰۱۵ کال کې له ICC سره یو ځای شو او دا واک یې ورکړ چې د غزې، لوبیدیځې غارې او ختیځ بیت المقدس په اشغال شویو سیمو کې د اسرائیلي ځواکونو لخوا د ادعا شویو جنګي جرمونو څیړنه وکړي که څه هم اسرائیل دا محکمه په رسمیت نه پیژني.

خو د لبنان حکومت د بشري حقونو د سازمانونو له نیوکو سره مخ دی چې د ICC د قضاوت په پیژندلو کې هم پاتې راغلی، کوم چې په لبنان کې د ادعا شوي جنګي جرمونو د څیړلو لپاره یو اړین مخکینی دی.

د لبنان حکومت د تیر اکتوبر راهیسي اسرائیل په لبنان کې د جنګي جرمونو په ترسره کولو تورن کړی او په اپریل کې یې اعلان وکړ چې دوی به د ICC سره یوه اعلامیه وړاندې کړي چې د هغې قضاوت ومني.

مګر اعلامیه هیڅکله ثبت نه شوه، او په یوه تازه بیان کې د لبنان حکومت وویل چې دوی به د دې پرځای ملګرو ملتونو ته شکایت وکړي.

د چهار شنبې په ورځ له حزب الله سره په جګړه کې د شپږو اسرائیلي پوځیانو د وژل کېدو په اړه د اسرائیلو د قضایي اصلاحاتو په وړاندې د پراخو لاریونونو له تنظیمونکو څخه په اسرائیل کې د کیفیت د حکومت د غورځنګ مشر حقوقي مامور تومر نور د اسرائیلو د ملاتړ غوښتنه وکړه. حکومت به د لبنان په سویل کې په کلیو کې د "وژني زون" اعلان کړي.

د ایکس په لیکنه، نور وویل چې اسرائیل باید ځایي اوسیدونکو ته ۲۴ ساعته وخت ورکړي چې مخکې له دې چې د سیمې "چمتو" کړي د وتلو لپاره. نور وویل: "دا غزه نه ده، دلته د لوبې اصول باید توپیر ولري".

- *په لندن کې د سایمن هوپر او په بیت المقدس کې لېنا مساروا لخوا د خپرېدو نېټه: ۴ اکتوبر ۲۰۲۴ ۱۲:۴۰